

ILUSTRACIJA – Rekonstrukcija izvedena na temelju izvora: Nepoznatí autor, *Detalj – Scena iz kahve*; ilustracija iz osmanskog albuma, Istanbul c. 1620. (Biblioteka Chester Beatty).

ILLUSTRATION – Reconstruction done on the basis of source: Unknown author, *Detail – Coffee house scene*; folio from an Ottoman album, Istanbul c. 1620 (Chester Beatty Library).

Prof. dr. Ferid Muhić, filozof, pjesnik, planinar. Redovni je profesor na Univerzitetu 'Sv. Kiril i Metodij' u Skoplju (Sjeverna Makedonija). Bio je gostujući profesor na Univerzitetu u Floridi, New Yorku, Kuala Lumpuru, Singapuru, Sorbonni 8... Bio je prvi predsjednik i redovni član BANU – *Bošnjačke akademije nauka i umjetnosti* (Sarajevo, Bosna) i redovni je član ASAE – *Academia Scientiarum et Artium Europaea* (Salzburg, Austrija). Učestvovao je na mnogim naučnim konferencijama, do sada objavio 42 monografije, te veći broj naučnih i stručnih radova. E-mail: ferid.muhic@mt

Prof. dr. Ferid Muhić, philosopher, poet, mountaineer. He is a full professor at Sv. Kiril i Metodij (Saints Cyril and Methodius) University in Skopje, North Macedonia. He was a visiting Professor at the University of Florida, New York, Kuala Lumpur, Singapore, Sorbonne 8 ... He was the first president and is full member of **BANU** – *Bosniak Academy of Sciences and Arts* (Sarajevo, Bosnia) and full member **ASAE** – *Academia Scientiarum et Artium Europaea* (Salzburg, Austria). He has participated in many scientific conferences, so far he has published 42 monographs, and a large number of scientific and expert papers. E-Mail: ferid.muhic@mt

datum prijema / date of receipt: 10.04.2021.
datum recenzije / review date: 22.04./26.04.2021.
datum prihvatanja / date of acceptance: 28.04.2021.

DOI: 10.52510/sia.v2i1.20
UDK: 930.85(497.6=163.4*3)
323.1(497.6=163.4*3)
Professional paper - Pregledni stručni rad

Ferid MUHIĆ

BOŠNJACI I BOSNA:
studija iz filozofije politike (3)

BOSNIAKS AND BOSNIA:
A Study in the Philosophy of Politics (3)

Sažetak

Treći, završni dio ove studije, analizira odnos Bošnjaka i Bosne kroz interakciju tri hronološki i problemski povezana procesa. Prvim postupkom, definiranim kao 'arheologija politike zaborava', rekonstruiraju se, u svim dosadašnjim istraživanjima potpuno zapostavljeni, aspekti geneze historijskih i političkih faktora projekta negiranja Bošnjaka kao posebnog naroda/nacije, brisanja njihovog historijskog imena, naziva jezika te etničkog, duhovnog, kulturnog i državotvornog identiteta. Drugo, razmatra se pitanje odnosa Bošnjaka kao naroda/nacije i Bosne kao njihove matične države, koju su oni stvorili i odbranili, iz generalne problemsko-teorijske perspektive kao i iz novijih zbivanja i aktuelne situacije. Treće, argumentira se teza da je očuvanje historijskog imena „Bošnjaci“, vraćenog 28. septembra 1993. godine, trajni strateški imperativ svih Bošnjaka svijeta i *conditio sine qua non* opstanka Bosne kao države i kao koncepta. Kritički se analizira inicijativa da se umjesto historijskog imena upotrebljavaju teritorijalne odrednice „Bosanci“, odnosno „Bosanci i Hercegovci“ što ima za cilj definitivno ukloniti s historijske scene Bošnjake kao narod/naciju. Budući da je opstanak Bošnjaka nužni uvjet opstanka i postojanja Bosne, imperativ historijskog trenutka nalaže bezrezervno prihvatanje historijskog imena „Bošnjaci“, obnovu osjećanja zajedničke pripadnosti i uzajamne povezanosti Bošnjaka kao naroda/nacije, jačanje emotivne veze sa sopstvenim nacionalnim bićem te uspostavljanje svijesti o moralnoj obavezi svakog pojedinca Bošnjaka prema svom narodu, Bošnjacima, i njihovoj matičnoj državi Bosni.

Ključne riječi: *Bošnjaci, Bosna, geneza, sjećanje, država.*

BOŠNJACI – NUŽNI USLOV OPSTANKA BOSNE

1. Arheologija politike zaborava i program obnove sjećanja

Nepostavljeno pitanje: geneza zločina i projekt amnezije!

bošnjaci su bez svog nacionalnog imena i uz totalnu zabranu upotrebe naziva svog jezika proživjeli praktično cijelo jedno stoljeće. To znači, pune četiri generacije: od posljednje decenije 19. stoljeća, do posljednje decenije 20. Proživjeli i preživjeli! Po svemu sudeći, ovo je događaj bez presedana u svjetskoj historiji. Pod najrazličitijim okolnostima, iščezavali su narodi, ali niko nikada nije brisao njihova imena niti je osporavao njihovo postojanje i zabranjivao upotrebu naziva njihovog jezika. Ako ne znamo šta se desilo sa Hazarima, njihovo ime je ostalo sačuvano do danas. Ako Asteci, Tolteci, Inke, Maje... već odavno nisu prisutni kao narodi na svjetskoj sceni, njihovo historijsko postojanje nijednog trenutka nije dovodeno u pitanje a njihova imena suvereno figuriraju i danas u historijskim studijama i arhivima, prisutna u najrazličitijim kontekstima savremenog života širom svijeta. Autohtoni narodi Sjeverne Amerike, od Čerokija, koji su „ponosno živjeli i ponosno umirali“ (opjevani u modernom hitu refrenom: *Cherokee People, Cherokee tribe/So proud you live, so proud you die!*), preko borbenih Siouxa, neukrotivih Comancha, slobodoljubivih Apacha, do nepobijeđenih Seminola, već odavno su svedeni na usamljene pojedince i izolirane mikrozajednice raštrkane po rezervatima, ili su potpuno istrijebljeni, kao Mohikanci i Modoksi - ali imena ovih naroda nisu izbrisana i danas blistaju sjajnije nego u vrijeme njihove najveće moći.

Samo Bošnjacima je izbrisano nacionalno ime i zabranjen naziv njihovog jezika, poreknuta je njihova kultura, negirana im je državotvorna tradicija, iako je, usput budi rečeno, Bosna kao država u periodu feudalizma postojala duže nego bilo koja država ostalih naroda na Balkanu! Učinjeno je to nizom političkih dekreta, prenošenih s imperijalne monarhije na kraljevinu, s kraljevine na demokratsku republiku -

kao što se prenosi zavještanje s koljena na koljeno. Ovo prešutno prihvaćeno zavještanje poricanja postojanja Bošnjaka kao naroda i nacije, uhvatilo je tako duboko korijenje da se naziv „Bošnjak“/„Bošnjaci“/„bošnjački“ i danas nalazi na neoficijelnom ali vrlo rigidno i dosljedno primjenjivanom indeksu proskribiranih termina. Ovaj svojevrstni *Index prohibitorum* nacionalnog imena Bošnjaka i naziva njihovog maternjeg, bosanskog jezika, ušao je u podsvijest i mnogih Bošnjaka pa već i samo spominjanje ovih termina i danas kod jednih izaziva snebivanje i nelagodu, dok kod drugih nailazi na otvoren otpor i energično odbacivanje, pri čemu su spremniji prihvatiti bilo koji naziv, makar to bile i terminološke besmislice, nego zadržati izvorno ime naroda kome i sami pripadaju.

Potrebna je istinska nauka arheologije da bi se odgonetnuli razlozi ove mračne priče i uklonili nanosi koji su duže od jednog stoljeća pokrivali tamnicu u kojoj je bilo trajno zatočeno i gotovo potpuno izbrisano kolektivno sjećanje Bošnjaka kao etnosa, naroda i nacije.

Pod slojevima politički organiziranog uništavanja svih tragova etničkog, kulturnog i duhovnog identiteta Bošnjaka i njihove brižljivo izbrisane državotvorne tradicije, do danas je ostalo skriveno ili se sistematski i namjerno izostavljalo, te tako pažnji istraživača sasvim promaklo ključno pitanje: Kako su Bošnjaci uopće došli u takvu situaciju? Kako to da nisu zadržali čak ni svoje nacionalno ime, ni naziv svog jezika, čak ni svijest o sebi kao naciji i narodu, kao što su to učinili ostali narodi u okruženju, na kraju krajeva - u cijelom svijetu!? U ovom nepostavljenom, svejedno da li zaboravljenom ili namjerno izostavljenom pitanju, krije se odgovor. Sama činjenica da to pitanje nije dosada bilo postavljeno, iako se moralo postaviti da bi se došlo do odgovora, potvrđuje da se po svaku cijenu htjelo izbjeći upravo samo to pitanje: Kako su Bošnjaci ostali bez svog imena i bez naziva svog jezika, ko je i s kakvim motivima najprije falsificirao i porekao a zatim prisvojio njihovu kulturu, historiju i državotvornu tradiciju? Htjelo se to izbjeći zato što bi se preko pitanja: Ko je i s kojim ciljem Bošnjacima oduzeo sve što im je pripadalo kao narodu i naciji? – direktno uprlo prstom u vinovnike: nacionalističke i hegemonističke krugove Srbije i Hrvatske!

Ako se to pitanje nije postavilo dosada, iako se moralo postaviti, to samo potvrđuje da se, makar i sa zakašnjenjem od cijelog stoljeća, sada mora postaviti i na njega potražiti odgovoriti. Mora se ispitati jesu li se sami Bošnjaci dobrovoljno odrekli svoje nacionalne pripadnosti, historije i tradicije ili su sve to, iz nemara i aljkavosti – osobina koje im se tradicionalno lijepe da bi se diskvalificirali kao narod - prosto zapostavili, da bi na kraju i sasvim zaboravili ko su nekada bili? Ako je tako, šta ih je to navelo da se predomisle i popišmane, najprije u martu 1992. kada su se na Referendumu praktično listom, svi do jednog, izjasnili da hoće samostalnu i suverenu državu Bosnu - u granicama dotadašnje Socijalističke republike Bosne i Hercegovine? Ako su iz nemara zaboravili kako su se zvali i ko su nekada bili, zašto su 28. septembra 1993. godine, jednoglasno, odlučili da vrata svoje izvorno ime „Bošnjaci“ i naziv jezika „bosanski“ kao ime svog maternjeg jezika, uključujući uz to i sve oduzete nacionalne attribute i svoju ukradenu, od drugih prisvojenu historiju i državotvornu tradiciju!?

Odgovor je koliko jednostavan toliko porazan u svojoj brutalnosti: Bošnjaci nisu ostali bez svog imena, bez naziva svog jezika, bez svoje kulture, bez svoje državotvorne tradicije, bez svega što im je pripadalo kao narodu i naciji ni dobrovoljno, ni iz nemara ili slabog kolektivnog pamćenja, nego zato što im je sve to bilo silom zakona, odnosno bezakonja, oduzeto!

Političkim odlukama motiviranim teritorijalnim pretenzijama srpskih i hrvatskih nacionalističkih krugova, Bošnjacima je duže od stoljeća bilo zabranjeno sjećanje i umjesto pamćenja, propisan zaborav! Nanijeta im je ogromna nepravda bez presedana u političkoj historiji svijeta a ovaj nečuveni zločin počinjen nad njima, zabašuren je. Žrtva tog zločina - Bošnjaci, autohtoni narod koji od pamtivyjeka živi na područjima centralnog Balkana i koji je milenijima predstavljao a i danas čini apsolutnu većinu na teritoriji cijele Bosne (i Hercegovine), jednostavno su precrtani i prikazani kao vjerska skupina formirana krajem 15. stoljeća? Bošnjacima, jednim starosjediocima Balkana, time je izbrisan njihov etnički identitet, oduzeto ime, zabranjen naziv jezika, njihova historija i kultura poreknuti su i dekretom pripisani historiji i kulturi Srba i Hrvata, a sami Bošnjaci su eksplicite trajno žigosani kao otpadnici od, navodno, „pradjedovske vjere“ čiji sljedbenici nikada nisu ni bili!

Ovu istinu treba neprekidno naglašavati na svakom koraku, unijeti je kao obaveznu lektiru u sve škole, svakoj generaciji Bošnjaka iznova je ponavljati! Neka i sami Bošnjaci, ali i Srbi i Hrvati, kako oni koji su Bošnjacima zabranjivali sjećanje a ni danas ih ne priznaju i poriču zločine i genocide što su ih počinili nad Bošnjacima, tako i oni koji su ove ideološke krivotvorine prihvatili iz neznanja, samo razmisle: Šta bi se desilo kada bi današnji Srbi i Hrvati bili primorani da slijedećih 100 godina nigdje, ni u školi, ni na javnom mjestu, ni u naučnim raspravama, ni u političkom životu ili sa govornice, nijednom ne čuju ni ime svog naroda, ni naziv svog jezika? Čega bi se još sjećali da im je sva njihova historija i kultura bila predočena kao tuđa? Kako bi se osjećali da su, kroz četiri generacije, svi oni, od najranijeg djetinjstva, kroz cijelo školovanje, do kraja života, listom bili žigosani kao zločinci, masovne ubice civila, djece i staraca, silovatelji i otimači tuđe zemlje, obična masa flotantnog karaktera i nejasnog porijekla, bez sopstvene tradicije i kulture!?

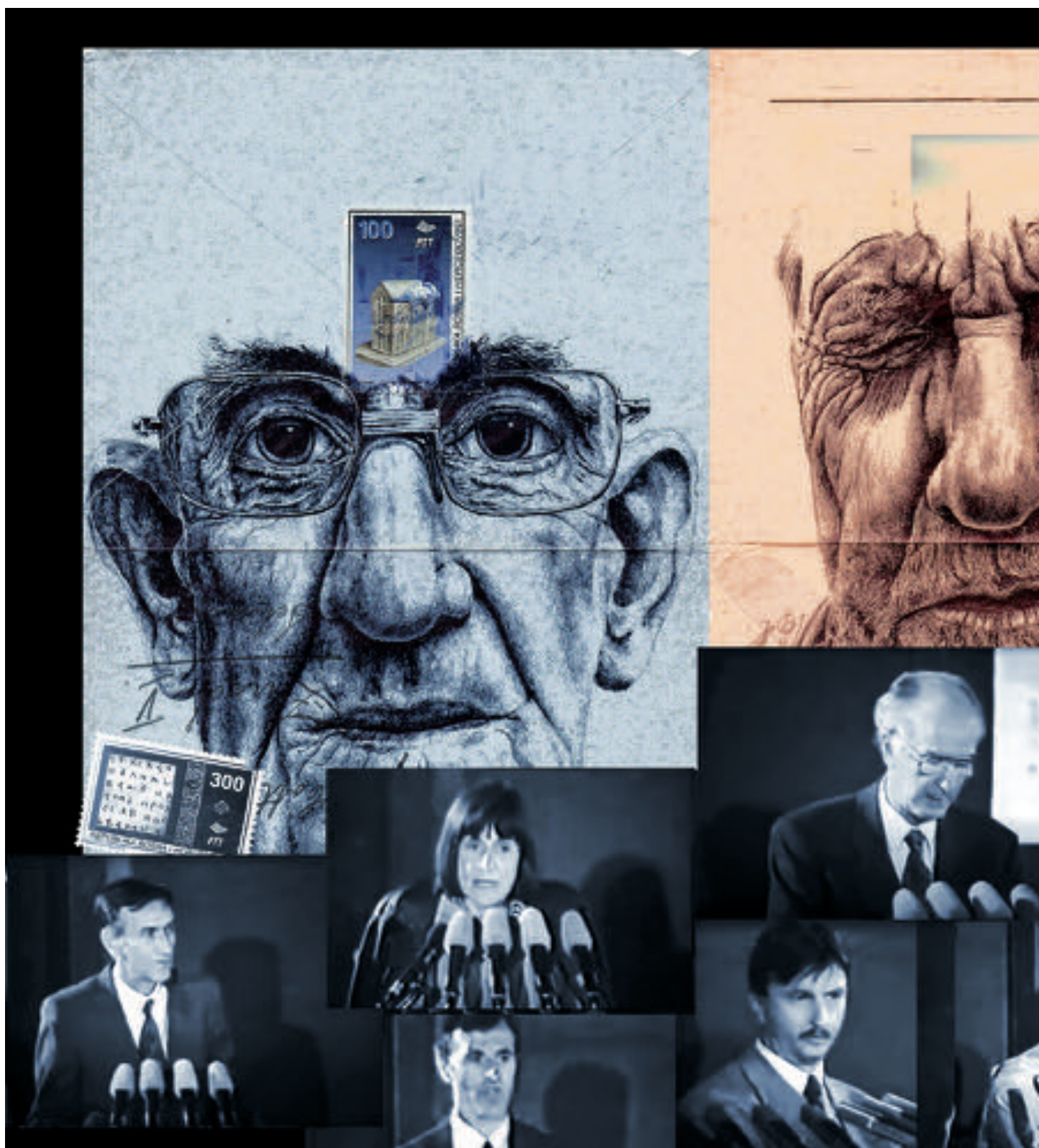
Neka to pitanje postave sebi i o njemu razmisle svi političari i svi narodi svijeta! Kada shvate svu tragičnost, nepravdu i nasilnost ovakve totalne zabrane sjećanja kakva je, duže od jednog stoljeća, bila nametnuta Bošnjacima, shvatit će i koliko je bila beskrupulozna, nepravdna i nezajažljiva ambicija političkih režima Srbije i Hrvatske da fizički unište i duhovno ponište Bošnjake kao poseban narod, da izbrišu svaki trag njihovog nacionalnog, kulturnog, duhovnog, državotvornog postojanja! Tek tada će moći makar približno shvatiti proporcije nepravde, monstruozni cilj nasilja i tragičnost posljedica koje je ovaj brutalni politički projekt totalnog brisanja kolektivnog sjećanja Bošnjaka imao za četiri generacije Bošnjaka i, konačno, posljedica koje Bošnjaci trpe i danas i koje će još dugo osjećati!

Ova nepravda se ne može ispraviti niti se mogu kompenzirati posljedice ovog zločina, ali se utoliko

prije Bošnjacima mora dati puna satisfakcija tako što će se na svim nivoima obrazovanja i javnog života promovirati istina o nepravdi koja im je nanijeta i zločinima izvršenim nad ovim narodom! Istina da je Bošnjacima, tokom cijele četiri generacije, bilo zabranjeno pravo da se sjete ko su, a ako bi se ko i prisjetio, bivao je najstrožije kažnjen i ušutkan. Četiri generacije roditelja nisu smjele svojoj djeci reći da su Bošnjaci, ni da su to bili njihovi roditelji, ni da je ikada i bilo Bošnjaka – sve dok to i sami nisu počeli zaboravljati! Bošnjaci su, i kao pojam i kao termin, bili izbačeni iz školskih udžbenika, iz političkog života ne samo kao narod nego i kao termin, kao i iz naučnih (stoga, nužno: kvazinaučnih) studija i rasprava. Smijenile su se tri države: Austro-Ugarska, Kraljevina Jugoslavija, SFR Jugoslavija; smijenila su se i tri politička sistema: imperijalna politika Austro-Ugarske, srpski hegemonizam; federacija ravnopravnih naroda i narodnosti, u kojoj su svi bili ravnopravni - Bošnjaci su uvijek ostajali izbrisani i upisivani kao „Srbi“, „Hrvati“, „Neopredijeljeni“, „Jugosloveni“, „Muslimani“, sve samo ni po koju cijenu i nikada ono što jesu – Bošnjaci! Kroz sve te političke promjene zabrana sjećanja, nametnuta Bošnjacima, ostala je nepromijenjena!

Projekt brisanja sjećanja Bošnjaka, bez presedana u cijeloj historiji čovječanstva, predstavljao je gotovo smrtni udar za kolektivno biće i nacionalnu svijest Bošnjaka i nanio je trajnu i nepopravljivu štetu njihovom povijesnom razvitku i nacionalnoj afirmaciji. Hiljade i hiljade Bošnjaka iz svake od ove četiri generacije, nepovratno su se odrodile od svoje etničke, kulturne i duhovne pripadnosti i trajno usvojili atribute tuđih identiteta. Mnogi od njih i danas, aktivnije nego ikada, djeluju na razbijanju nacionalnog jedinstva i s mukom vraćenog sjećanja na izvorni identitet, zagovarajući napuštanje bošnjačke etničke, duhovne i kulturne matrice, predlažući im kao zamjenu, surrogate praznih teritorijalnih odrednica. Danas, kada je konačno i uz tolike žrtve, vraćeno historijsko ime, odriču ga se!? Dosada su ga bojkotirali tako što ga nisu spominjali, potiskivali su ga iz javne upotrebe; sada im je i to malo pa su počeli već otvoreno, agresivno, imperativno - besramno! zahtijevati da se Bošnjaci potpuno odreknu svog imena, svoje kulturne tradicije i svoje duhovnosti!?

Zar su 377 sabornika i 80 delegata Bošnjačkog sabora, održanog 27. i 28. septembra 1993. godine u Sarajevu, danonoćno bombardiranom od srpske agresorske armije, samo lupetali i bulaznili, zar nisu znali šta govore, kada su jednodušno glasali za vraćanje svog nacionalnog imena „Bošnjaci“? I nakon svega toga, javljaju se Bošnjaci koji na sva usta traže od Bošnjaka da prestanu biti Bošnjaci i postanu prazna teritorijalna odrednica – „Bosanci“ – da bi status naroda na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine, u cijelosti prepustili Srbima i Hrvatima, a Bošnjake još jednom izbrisali, ovaj put definitivno. Ukloniti Bošnjake sa historijske scene – to je u ujedno i cilj naručilaca ovog projekta denacionalizacije Bošnjaka i zadatak Bošnjaka – kvislinga zaduženih da ga realiziraju, bezuspješno se krijući iza narativa o Bosni i Hercegovini kao „građanskoj državi“ u kojoj bi Srbi ostali Srbi i Hrvati ostali Hrvati, dok bi Bošnjaci iščezli u magli odrednice „Bosanci“, jadni skup „ljudi bez svojstava“ iz istoimene knjige Roberta Muzila.

2. Uloga naroda/nacije u opstanku države: Bošnjaci i država Bosna

Treba znati: Narod/nacija može bez države, država ne može bez naroda/nacije. Svaki narod je stariji od svake države! Ne stvara država narod, nego narod formira državu. Bošnjaci su stariji od Bosne. Bošnjaka je bilo i kada Bosna nije bila država. Ali države Bosne ne bilo bez Bošnjaka. Dok je Bošnjaka, bit će i Bosne. Bez Bošnjaka koji sebe znaju i prihvataju kao Bošnjake, nema ni Bosne, niti je može biti! Jer prava Bosna nije teritorija – Bosna je vizija nastala iz kolektivnog duha generacija i generacija Bošnjaka. Tu Bosnu vrijedi braniti i odbraniti, za takvu Bosnu vrijedi mrijeti i živjeti!

Zato je neophodno da se ubuduće sistematski, energično, u svim područjima života, koristi isključivo nacionalno ime „Bošnjaci“, kao i izvedenice „bošnjaštvo“, „bošnjačko/bošnjački“, da bi se današnjoj generaciji njihovo izvorno ime najprije približilo, usvojilo, da bi im postalo normalno i blisko kao što je svakom čovjeku normalno i blisko njegovo sopstveno ime. Tako će se postepeno odstraniti ona nelagodnost, snebivanje koje sama riječ „Bošnjak“ i danas izaziva kod mnogih Bošnjaka, poglavito u Bosni. Kada se jednom, ako Bog da, nacionalno ime i naziv nacionalnog jezika kod svih Bošnjaka postepeno internalizira, prihvati, kada se sasvim usvoji emotivno, vratit će im se i osjećanje ljubavi za sopstveni narod – Bošnjake, sazrijet će i učvrstit će se svijest o moralnoj dužnosti svakog Bošnjaka prema matičnoj državi Bosni!

Mračna saga, bez presedana u historiji naroda svijeta, poznata kao povijest brisanja imena „Bošnjaci“, ujedno je povijest sistematski inducirane amnezije i prisilnog dovođenja u komu koja je trajala duže od 100 godina. Najprije kao muslimani, zatim kao neopredijeljeni, u jednom periodu „Jugoslaveni“, pa opet kao Muslimani, ovaj put s velikim „M“. Iza ove prividno širokogrude ponude, čak navodnog ustupka, krila se podmukla klopka: kao Muslimani, sa velikim početnim slovom, nisu nikada bili niti su kao takvi mogli biti ono što su uistinu bili i što jesu: državotvorni narod u Bosni! Ali zato je i izbrisan naziv „Bošnjaci“, jer su upravo i bili državotvorni narod kao Bošnjaci. Brisanjem nacionalnog imena „Bošnjaci“ i prihvatanjem vjerske pripadnosti kao jedinog zajedničkog kolektivnog obilježja, sve njihove ambicije u realizaciji legitimnih političkih zahtjeva za ostvaranjem kolektivnih prava bile su definitivno zapečaćene. Obnova kampanje usmjerene prema brisanju nacionalnog imena Bošnjaka i naziva njihovog jezika, pojačala se odmah poslije čina njihove zvanične obnove, 28. septembra 1993. godine. Razlog koji je alarmirao protivnike vraćanja sjećanja Bošnjaka na sopstveno ime i identitet danas je sasvim jasan. Upravo je odluka o vraćanju nacionalnog imena i naziva maternjeg jezika bila presudna za nacionalnu homogenizaciju Bošnjaka i, tako reći u posljednji čas, spasila i Bošnjake kao narod i Bosnu kao državu.

Konstituirajući sebe kao narod, bolje reći: prepoznavši se i ponovo prihvativši sebe kao narod, Bošnjaci su prepoznali i Bosnu kao svoju matičnu, neotuđivu, izvornu, od vajkada i birvaktile njima pripadajuću djedovinu, vatan, ognjište! Ta samosvijest je povezala razdvojene i dezorijentirane

apatride, kakvi su do tada mahom bili Bošnjaci, i pretopila ih u čvrstu, nerazorivu zajednicu emotivno bliskih, duhovno povezanih, etnički srodnih ljudi.

Spoznavši sebe, nakon historijske ruptуре, Bošnjaci su, kao narod, ponovo i postali narod! Jer narod i nacija ne nastaju snagom političkih odluka ni teorijskih definicija, nego su realnosti, činjenice koje se manifestiraju upravo u sferi duhovne zajedničke pripadnosti, kroz povezanost zajedničkom historijom i zajedničkom budućnošću. Time što su sagledali i prihvatili sebe u kritičnim trenucima početka agresije na Bosnu i Hercegovinu 1992. godine, kao jedan i oduvijek isti narod, Bošnjaci su spoznali zajedničkog neprijatelja, usmjerenog protiv svih njih kao pripadnika istog naroda. Masovna pogubljenja i genocidi izvršeni u Bosni tokom agresije 1992-95. rasplamsali su se upravo nakon spoznaje agresora da protiv sebe nemaju više amorfnu masu pojedinaca koja bezglavo traži spas, nego jedan narod svjestan sebe kao naroda i riješen da kao narod brani svoju zemlju! Da bi u korijenu suzbili probuđenu nacionalnu svijest Bošnjaka, agresori nisu ubijali ni „Bosance“, ni „Hercegovce“, ni nekakve nakaradne „Bosance i Hercegovce“, nego upravo „Bošnjake“. Kada su shvatili da nasuprot sebe imaju jedan istinski, sjedinjen i povezan narod, njihov cilj je bio istrijebiti Bošnjake kao narod (što je sadržano već u terminu genocid: genus - narod, ljudi istog roda; cid - ubijanje, dakle: ubijanje, istrijebljivanje naroda), a ne tek pojedince, ljude kao ljude, pa čak ni stanovništvo kao stanovništvo. A imati protiv sebe cijeli narod razbuđen iz stoljetne amnezije, suočen sa smrtnom pogibelji i odlučan da se odupre i odbrani, sada je značilo suočiti se s neminovnim porazom.

Agresija na Bosnu i Hercegovinu bila je zaustavljena a pobjeda postala moguća, tek kada su se Bošnjaci nacionalno organizirali i sjedinili. Bosnu su odbranili upravo Bošnjaci – otkada su postali svjesni da su jedan narod, da su Bošnjaci!, ukratko, kada su se iz puke mase pojedinaca, povezali i preko noći ponovo transformirali u ono što su oduvijek bili: u jedinstven narod!

Kao narod, Bošnjaci su stoljećima opstali bez svoje države Bosne, ali je Bosna kakva je oduvijek bila, bošnjačka Bosna, opstala tako što su je očuvali Bošnjaci. Bosna se kao država obnovila obnovom bošnjaštva, time što su Bošnjaci došli sebi, prihvatili sebe! Taj čin povratka Bošnjaka bošnjaštvu je spasio Bosnu kao državu – samo to! Jevreji su opstali kao Jevreji 2000 godina bez države, i upravo na argumentu da su kroz cijeli taj period ostali Jevreji i opstali kao Jevreji, dobili su, koliko god nepravedno, svoju državu na teritoriji s koje su odavno bili otišli. Pečat teritoriji Bosne dali su Bošnjaci kao narod. Bošnjaci su stvorili Bosnu! Ne samo državu Bosnu nego Bosnu koju su izmaštali, iznjedrili iz zajedničkog nacionalnog bića kao ideju, dosanjali je kao kao rodnu grudu i ognjište, kao gnijezdo! Da nije bilo Bošnjaka, odavno više ne bi bilo ni Bosne. Kada je u posebno kritičnom periodu za Bosnu Austro-Ugarska napala Bosnu koristeći činjenicu da oslabljena Osmanlijska država, zauzeta teškim ratovima u drugom dijelu carevine, nije mogla poslati vojsku, Bošnjaci su se samoorganizirali i digli na oružje kao narod i odbranili svoju Bosnu velikom pobjedom nad austrougarskom armijom u Boju kod Banje Luke 1737. godine!

3. Bošnjaci – temelj savremene države Bosne i Hercegovine i nužni uslov njenog opstanka

Savremena država Bosna i Hercegovina je *de iure* i *de facto*, podijeljena na dva, teritorijalno gotovo potpuno jednaka dijela u odnosu 51% : 49%. Na prvi pogled, može se činiti neobičnim da građanski koncept ovako podijeljene države, uz to blokirane Dejtonskim sporazumom i komplicirane formalno-pravne organizacije, naglašeno fragmentirane prema principu nacionalne pripadnosti, najupornije zagovaraju neki predstavnici Bošnjaka – autohtonog i uvjerljivo najbrojnijeg stanovništva na cijeloj njenoj teritoriji. Međutim, pažljivija analiza otkriva da iza ovog zahtjeva ne stoji ni paradoks, ni politička neukost njegovih protagonista. Riječ je, naime, o svjesno prihvaćenom zadatku, naručenom od onih političkih centara Srbije i Hrvatske koji, u kontinuitetu dužem od jednog stoljeća, nastoje da otmu i prisvoje Bosnu. To je zadatak koji se može ostvariti samo napuštanjem nacionalnog identiteta Bošnjaka i brisanjem njihove etničke, duhovne i kulturne posebnosti. Prema ovom projektu, proces denacionalizacije i deislamizacije Bošnjaka treba se realizirati tako što bi se izvorno i historijski konstituirano etničko, narodno i nacionalno ime „Bošnjaci“ i pridjev „bošnjački“, na svim nivoima izbacili iz upotrebe i oficijelno zamijenili nazivima „Bosanci“ i/ili „Bosanci i Hercegovci“, sa pridjevima „bosanski“ i/ili „bosanskohercegovački“, zajedno sa svim atributima njihovog posebnog etničkog i nacionalnog identiteta!

U situaciji u kojoj je praktično polovina teritorije današnje Bosne i Hercegovine zvanično utemeljena na striktno nacionalnoj odrednici, koja već u imenu formalno-pravno naglašava ekskluzivno pravo Srba na cijelu teritoriju RS, time što tim nazivom, na pitanje „Čija je to Republika?“, izrijeком se odgovara: „Srpska!“, dok, istovremeno, Hrvati u sastavu Federacije jednako apodiktčki insistiraju na ekskluzivno hrvatskom nacionalnom karakteru dijelova zajedničke teritorije na kojima Hrvati predstavljaju većinu, jednostrano odricanje Bošnjaka od sopstvenog historijskog imena, svoje kulturne i duhovne tradicije, očigledno ne predstavlja nikakvu političku ludost, nego svjesno prihvaćen projekt s ciljem (samo) uništenja Bošnjaka u svim elementima njihovog etničkog, narodnog i nacionalnog identiteta, koji vodi direktno u gubitak njihovog prava na Bosnu i Hercegovinu kao matičnu državu Bošnjaka!

Danas, 1. marta 2021. godine, na Dan nezavisnosti Bosne i Hercegovine, Milorad Dodik, predsjedavajući Predsjedništva Bosne i Hercegovine, na najgrublji način odbija oficijelne čestitke stranih državnika ističući da RS taj datum ne priznaje jer ima sopstveni dan državnosti, 9. januar. Činjenica da je odluka o ovom datumu, kao danu nezavisnosti RS prethodno poništena od Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, kao i od međunarodne zajednice i njenog Visokog predstavnika, nije imala nikakve pravne posljedice. Poslije tih zabrana, u RS-u se taj datum proslavlja svečaniје nego ikada, uz vojne parade i opštenarodno slavlje! Ovo je moguće stoga što Federacija i RS, koji čine današnju Bosnu i Hercegovinu, nisu komplementarni

Pokušaj da se denacionalizacija Bošnjaka provede promjenom njihovog historijskog imena, sakrije iza autoriteta savremene političke sociologije, više je nego neuvjerljiv. Pod otvorenim utjecajem i manje ili više diskretnim uputstvima iz nekih centara političke svjetske moći, danas se pojmovi naroda i nacije u aktuelnoj produkciji političke sociologije mistificiraju kao da je riječ o nekakvom političkom prijedlogu o kom će se, umjesto argumentima, odlučiti većinom glasova a ne realnim, objektivno postojećim i odavno već jasno definiranim činjenicama. Kao rezultat ovakve naučne submisivnosti u savremenoj političkoj sociologiji i, pogotovo, u političkoj praksi, ravnopravno figuriraju dvije kategorije nacija:

1. nacije koje to jesu;
2. nacije koje to nisu.

Kao ilustracija ovakvog metodološkog laksizma i pod utjecajem političkih interesa i diktata, može se navesti primjer SFR Jugoslavije, u kojoj su, uz nacije koje postoje, bile oficijelno priznate i dvije nepostojeće nacije: „Muslimani“ i „Jugoslaveni“. Ova druga nepostojeća nacija bila je prihvaćena mahom od Bošnjaka denacionaliziranih u „neopredijeljene“, odnosno u „Muslimane“, kao i od jednog broja građana, uglavnom iz nacionalno mješovitih brakova, tako da su u jednom trenutku „Jugoslaveni“ bili treća „nacija“ po brojnosti u SFRJ! Efekat administrativnog uvođenja obje ove nepostojeće nacije bio je taj da su Bošnjaci zvanično iščezli kao nacija i sveli se na virtuelni konstrukt političke sociologije - fiktivna nacija, nacija koja to nije, čime je i osnovni cilj ovakvog nasilja nad činjenicama bio postignut.

Drugi primjer je Makedonija, gdje je pokušaj da se svi građani po nacionalnoj pripadnosti nominalno podvedu pod kategoriju „Makedonci“ u startu propao, jer Albanci, Turci, Srbi, Romi, Bošnjaci, Vlasi, iz sasvim očiglednih razloga, nisu mogli prihvatiti da postanu fiktivni „Makedonci“ i da pritom još i izgube svoj realni nacionalni status. Jednako neprihvatljiv bio je ovaj prijedlog i za Makedonce, koji imaju jasno razgraničen nacionalni identitet od svih navedenih.

U slučaju Bosne i Hercegovine, prijedlog da Bošnjaci umjesto svoje realne nacionalne odrednice, prihvate status fiktivne, nepostojeće nacije „Bosanci“, odnosno, „Bosanci i Hercegovci“, pri čemu bi Srbi i Hrvati listom, u ogromnoj većini, zadržali svoj status realne nacije, doveo bi do totalne denacionalizacije Bošnjaka. Time bi ova realno postojeća autohtona i najbrojnije nacija na teritoriji Bosne i Hercegovine, došla u potpuno izgubljenu poziciju u odnosu na Srbe i Hrvate u državi koja je striktno podijeljena po nacionalnom principu na bošnjačko-hrvatsku federaciju i RS.

Sve ovo ukazuje da u Bosni i Hercegovini, kao državi u kojoj je ekstremni nacionalizam najviši princip i krajnji cilj politike kako Srba tako i Hrvata, zagovaranje denacionalizacije Bošnjaka zamjenom njihovog izvornog historijskog imena praznim teritorijalnim odrednicama i napuštanjem sopstvene kulturne tradicije i duhovnog naslijeđa, nije posljedica neke političke blentavosti, nego je zapravo klasična, brižljivo organizirana i dosljedno provođena veleizdaja ne samo Bošnjaka nego i Bosne i Hercegovine kao njihove matične države!

4. „Slamka sam, ali nepotopiva!“

Veliki francuski filozof i matematičar Blez Paskal (Blaise Pascal), među svojim aforizmima ima i jedan koji glasi: „Trska sam, ali trska koja misli!“ Taj aforizam je njegov odgovor na činjenicu da je čovjek, smrtno i slabo biće kakvo jeste, tek puka slamka – ali slamka koja misli! Ovim ključnim dodatkom, on istovremeno podsjeća da samosvijest, dakle, misao koja zna sebe, koja je svjesna sebe, transcendira sva ograničenja, svaku prolaznost. U svjetlu ove istine, od krhke slamke, čovjek se odjednom uzdiže u visine nedostižne svim ostalim bićima! Ako je, u jednom smislu, čovjek uistinu trska, u onom drugom, važnijem smislu, samosvjesni čovjek je nesalomljiva trska, jer je misao u njoj više od svake trske, više od svakog stabla koliko god ono bilo veliko!

Historija potvrđuje da su, bez sposobnosti da misle, svi narodi, a ne samo pojedinci, u krajnjoj liniji i cijeli ljudski rod, usitnjeni samo – trska! Neki su narodi – trske bile izložene jačim, a neke slabijim vjetrovima. Koliko god bio velik i jak svaki je narod u jednom periodu bivao izložen vihorima koji su ga pretvarali u trsku. Bilo da su uspijevali ostati na mjestu na kome su nikli ili su ih olujni vjetrovi otpuhali, svi narodi – trske su opstali ili propali na isti način na koji opstane ili propadne svaki čovjek: očuvanjem samosvijesti ili njenim gubitkom! Jevreje su vihorovi iščupali iz tla na kome su ponikli i raznijeli ih svijetom kao slamke. Ipak su svugdje i uvijek, sačuvali živu misao o sebi, ostajali ono što jesu, ono što su bili, pa su se tako i očuvali kao narod i nakon dvije hiljade godina vratili se, makar i međunarodnom nepravdom, na tlo sa kog su bili iščupani. Samo oni narodi koji su, u svim okolnostima i kroz cijelu historiju svog postojanja, održali svijest o sebi kao narodu – opstali su! Ne samo da su pripadnici onih naroda od kojih su, nakon sistematskog fizičkog uništavanja, ostale još samo malobrojne zajednice, sačuvali misao o sebi kao narodu, ostali i dalje jednako autentični i svjesni svoje kolektivne pripadnosti i identiteta nego je čak i posljednji Mohikanac svjestan sebe, bio – Mohikanac! – ništa manje nego što je to bio cijeli ovaj narod/pleme. S druge strane, narodi koji su napustili svijest o sebi i time se zapravo odrekli sebe, potpuno su iščezli, bez traga, u narodima u koje su se pretopili, pa su i stotine hiljada takvih ljudi manje „Mohikanci“ od onog jednog, posljednjeg. Misao i običnu trsku pretvara u nesalomljivo stablo; odsustvo misli pretvara i najmoćnije stablo u običnu trsku!

I zato, nemoj oprostiti, Bože, onima koji od Bošnjaka zahtijevaju da se odreknu svoje bošnjačke svijesti i postanu obična trska – jer oni znaju šta rade! Znaju da su, dok god su Bošnjaci sebe znali kao Bošnjake, dok god je u njima bila živa misao o tome ko su i šta su, koje im je ime, kako se zove jezik kojim govore, šta su temelji njihove kulture i koje su vrijednosti njihove duhovnosti, kao i svi narodi – u krajnjoj liniji, kao i svaki živ čovjek – ako su i bili slamka, bili su slamka koja misli! Sada, kada ih sve glasnije nagovaraju da napuste misao o sebi kao narodu, Bošnjacima ostaje samo da se sjete sebe, svog

A VIRTUOUS INQUIRER ONCE ASKED:
AND WHO IS IT THAT IS WHAT
TO FORGIVE
WHERE IS THAT
WHERE IS HIS FRONT?
WHERE IS NOT
THIS
BOSNIA
EVEN.

AND THE URGENT ANSWER TO HIM THEN GAVE:
BOSNIA TO FORGIVE ONE COUNTRY HAS
AND FASTING
AND BAREFOOT TO FORGIVE BOTH, COAL AND HUNGRY
AND MORE
TO FORGIVE DEFIANT FROM SLIP.

ПРЕТО НЕАНОМ ПРДО
НЕАНОГЯ СРЛИ ПИПАН НЕКН;
Д ПРДО НЕ ПРА ШИПА НЕ ПА
ДА ПРОСПИШ
ГАНЕ ЛН НЕ ПР
ОАКАЕ НЕ КУАД НЕ
ПА
БОСНА РЕКТНЬ

УВЕРЕНИ
САЛГОРОЗ
НИМУ
ХИТИОН ПТАК
ЗАДАЕ БОСНА
ДА ПРОСПИШ
НЕАЛО КЕМАН
МИШАС Н ПОСНА
Н БОСА ДА ПРОСПИШ
Н ХЛАВА Н РАЧАН
Н Я ПОМУ КОШ
ДА ПРОСПИШ

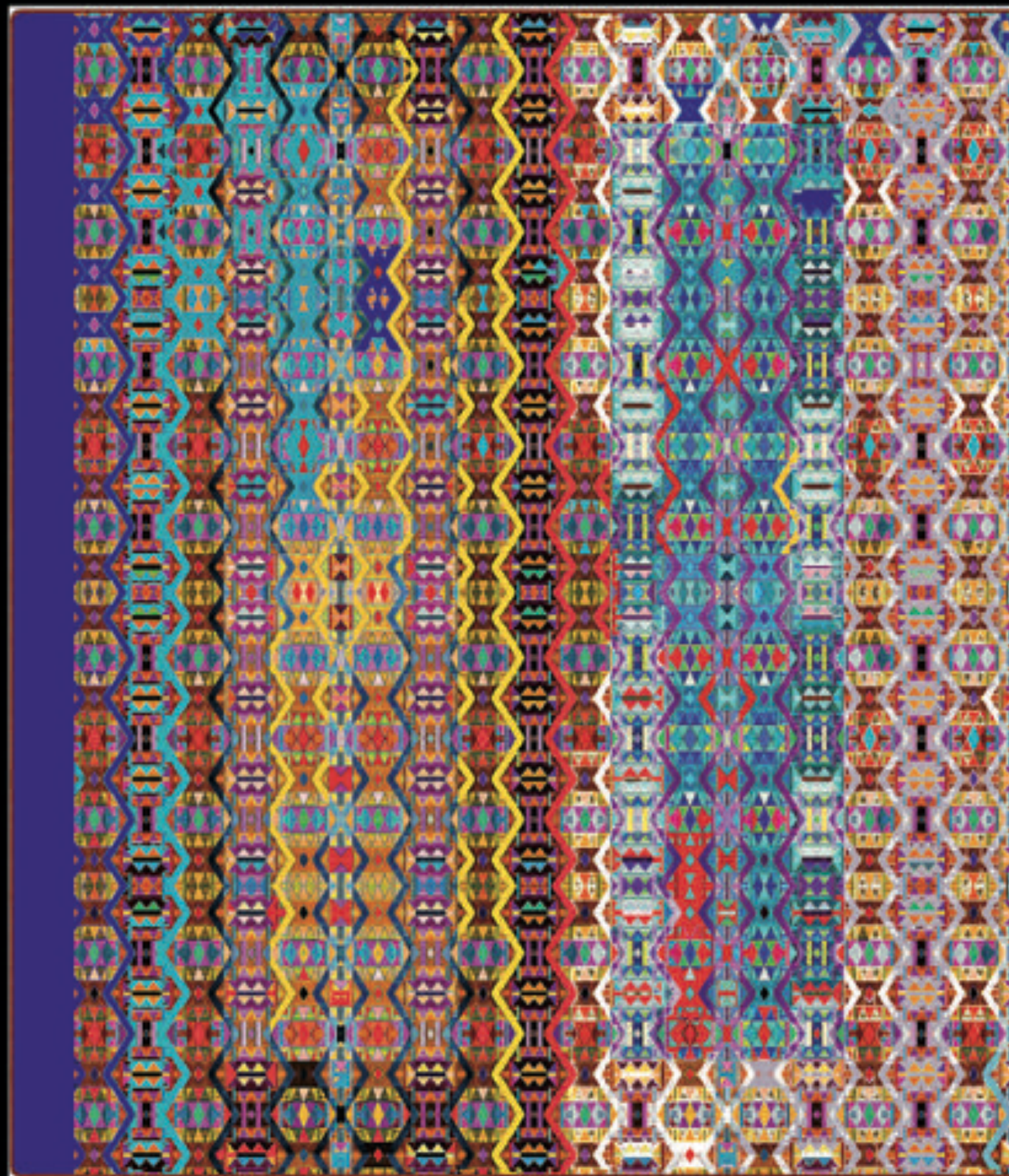
Bez Bošnjaka nema ni Bosne! Ovo su odlično shvatili i oni koji, svih ovih godina od plebiscitarnog vraćanja nacionalnog imena „Bošnjaci“, neumorno rovale i nagovaraju Bošnjake da se odreknu sebe, svoje samosvijesti, da prestanu misliti, ukratko, da postanu - obična trska! Da bi se njihovi planovi osujetili, neophodno je jedno: da Bošnjaci ostanu – Bošnjaci!

Prvi uvjet za uspjeh jednostavan je: treba sistematski, energično, dosljedno i bez izuzetka, u svim područjima života, koristiti isključivo nacionalno ime „Bošnjaci“, kao i izvedenice „bošnjaštvo“, „bošnjačko/bošnjački“. Tako će se, postepeno, današnjoj generaciji izvorno ime najprije približiti, učiniti normalnim i bliskim kao što je svakom čovjeku normalno i blisko njegovo sopstveno ime. Paralelno će se gubiti i prorjeđivati ona nelagodnost, snobiranje koje njihovo povijesno, istinsko i jedino ime i danas izaziva kod mnogih Bošnjaka, posebno onih iz Bosne. Na taj način nacionalno ime i naziv nacionalnog jezika postepeno će se usvojiti, internalizirati, prihvatiti, što će omogućiti da se obnovi autentično osjećanje povezanosti, uzajamne privrženosti i ljubavi za sopstveni narod, Bošnjake, i omogućiti formiranje jasne svijesti o moralnoj dužnosti svakog Bošnjaka prema matičnoj državi Bosni!

Kada novim generacijama Bošnjaka omili njihovo etničko, narodno, nacionalno ime, kada ga zavole kao što se svugdje voli sopstveno ime, zavolit će se preko imena i sopstveni narod! Jednom obnovljeno sjećanje i prihvatanje nacionalnog imena oživit će Bošnjake kao narod i naciju, učinit će im bliske i dragocjene sve attribute njihovog nacionalnog jezika, autohtone historije, kulture, duhovnosti i državotvornosti!

A kada se sviknu na svoje ime kao na sebe, steći će Bošnjaci svijest o pripadnosti sopstvoj naciji a Bosnu će osjećati kao svoju – državu, djedovinu, domovinu, *vatan*, rodnu zemlju, svejedno kako, ali uvijek kao – svoju! I prenosit će to plemenito osjećanje, tradiciju, kulturu s koljena na koljeno, bosanskim jezikom, ne samo u Bosni i Hercegovini i susjednim državama nego širom svijeta, gdje god žive Bošnjaci!

MEHMED A. AKŠAMIJA,
Ornament VIIb, 2000.

MEHMED A. AKŠAMIJA,
Ornament VIIb, 2000.